

ר' עובדיה מברטנורא

ובטומאה. שרוב צבור טמאין:
אין מביאין עמו חגיגה.
שחגיגת יום י"ד רשות היא ולא
חובה: ד מן הבקר. משא"כ
בפסח שאינו בא לא מן הבקר
ולא מן הנקבות: ה הפסח
ששחטו שלא לשמו. בי"ד
שחל להיות בשבת וסבור כשם
שמותר לשמו כך מותר שלא
לשמו: חייב חטאת. שחלל
שבת בשוגג: אם אינן ראויין.
לפסח. כגון עגל או איל בן שתי
שנים או נקבה. חייב עליו
חטאת אם נתעלמה ממנו שבת
אוסבור שמותר לשחוט זבחים
אחרים לשם פסח בשבת,
דהאי לאו טועה בדבר מצוה,
דהכל יודעים שאין זה כשר
לפסח: ואם ראויין הן. כגון שה
בן שנה של שלמים ששחטו
לשם פסח, דמתוך שהוא טרוד
ובהול לשחוט פסחו טעה בדבר
זה ולא נזכר שהקדישו לזבח
אחר: ר"א מחייב חטאת.
אעפ"י שטעה בדבר מצוה:
ורבי יהושע פוטר. דקסבר
טעה בדבר מצוה ועשה מצוה
כל שהוא פטור מחיוב חטאת
שבה, וזה עשה מצוה שהקריב
קרבו, דכל הזבחים שנובחו
שלא לשמן כשרים, ואף
הנשחטים לשם פסח מכשיר
להו רבי יהושע בפרק תמיד
נשחט: מזה אם פסה. שמותר

הקהל או הכהנים טמאים, בכל אחד מהאופנים האלו
אין מביאין עמו חגיגה שהיא רשות ולא חובה,
ואינה דוחה לא את השבת ולא את הטומאה:

משנה ד

קרבו חגיגה היתה באה בין מן הצאן, ובין מן
הבקר, מן הפכשים ומן העזים, וכן באה החגיגה
מן הזכרים ומן הנקבות. ונאכלת - החגיגה
לשני ימים - י"ד וט"ו בניסן ולילה אחד ליל ט"ו,
כדין קרבנות שלמים, ולא כקרבו הפסח שאינו נאכל
אלא בלילה ראשון של פסח בלבד⁸⁵:

טעה בדבר מצוה

משנה ה

קרבו הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת -
חייב עליו חטאת לפי שהשוחט פסח שלא לשמו
- פסול, ונמצא ששחט בשבת שלא לשם מצוה⁸⁶.
ושאר כל הזבחים - כגון שלמים ששחטו בשוגג
בארבעה עשר שחל בשבת לשם פסח, אם אינן
ראויין להיקרב כקרבו פסח, כגון נקבות או בקר -
חייב חטאת. ואם ראויין הן לקרבן פסח, כגון שה
בן שנה של שלמים ששחטו לשם פסח - רבי
אליעזר מחייב חטאת אף על פי שטעה בדבר
מצוה, ורבי יהושע פוטר מחטאת, שלדעתו
הטועה בדבר מצוה ועשה מצוה כל שהיא (כגון כאן
שהקריב קרבן) - פטור, שכל הזבחים שנובחו שלא
לשמן כשרין, ואפילו נשחטו לשם פסח.

אמר רבי אליעזר לרבי יהושע, אפשר ללמוד מקל
וחומר שהוא חייב: מזה אם הפסח שהוא

ביאורים והרחבות

85. בגמרא (ע, א) למדין שמשנתנו אינה כבן תימא. דתניא: בן תימא אומר: חגיגה הבאה עם
הפסח הרי היא כפסח, ואינה נאכלת אלא ליום ולילה (היינו עד סוף ליל ט"ו).
86. בגמרא (עב, א) למדין בשם רבי אבין שהרישא של משנתנו מדברת במקרה שעקר
מהקרבו שם פסח, היינו שידע שהקרבו הוא קרבן פסח ואף על פי כן שחטו לשם שלמים

ר' עובדיה מברטנורא

לשחטו בשבת לשמו, שינה את שמו אודית מיהא דחייב חטאת כדקתני לעיל: ששינהו לדבר האסור. ששחטו לשם קרבנות אחרים שאסורים לשחטן בשבת: ששינהו לדבר המותר. ששחטו לשם דבר המותר לשחטו בשבת: אימורי ציבור. קרבנות האמורים בצבור בשבת כגון תמידים ומוספים יוכיחו שמתרים לשחטן לשמן, והשוחט שאר זבחים לשמן בשבת חייב: שיש להן קצבה. שאינו רואה אחרים עסוקין בשחיתתו, וכיון שנשחט התמיד יודע הוא שאין צריך לשחוט עוד, הילכך אין זה טועה אלא שוגג, דלא היה לו לטעות בדבר: תאמר בפסח שאין לו קצבה. ההכל צריכין לכך והרי הוא רואה אחרים הרבה עסוקים בכך וטרוד הוא להתעסק במצוה. ואפילו שחט הוא פסח כבר ומצא זבח זה עומד בעזרה וכסבור שהוא פסח ושחטו לשם מי שהוא, טועה בדבר מצוה הוא: רבי מאיר אומר. השוחט בשבת זבחים אחרים כל ימות השנה לשם אמורי צבור פטור. והלכה כרבי יהושע ואין הלכה כרבי מאיר: ו לאוכליו ושלא

מִתָּר בשחיטה בשבת רק **לְשֵׁמוֹ**, **כְּשִׁינָה אֶת שְׁמוֹ** לשם שלמים - **חַיֵּב חטאת**, **זְבָחִים שֶׁהֵן אֲסוּרִין** לשוחטן בשבת אפילו **לְשֵׁמוֹ**, **כְּשִׁינָה אֶת שְׁמוֹ**, **אֵינוֹ דִּין שְׂיָהָא חַיֵּב חטאת?**

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לרבי אליעזר: **לֹא, אִם אָמַרְתָּ** שחייב חטאת **בַּפֶּסַח** שנשחט שלא לשמו, משום **שִׁינָהוּ לְדָבָר אֲסוּר** - לזבחים שאסורים להישחט בשבת, **תֵּאמַר בְּזָבָחִים שֶׁשָּׁנָן לְדָבָר הַמִּתָּר** - לשם פסח שמותר לשחטו בשבת!?

אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לרבי יהושע: **אָמַרְתָּ צְבוּר** - קרבנות ציבור, כגון תמידים ומוספים **יֹכִיחוּ, שֶׁהֵן מִתָּרִין** להיקרב בשבת **לְשֵׁמוֹ**, **וְהַשּׁוֹחֵט קרבנות אחרים לְשֵׁמוֹ** של קרבנות ציבור בשבת - **חַיֵּב חטאת**.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לרבי אליעזר: **לֹא, כִּי אִם אָמַרְתָּ בְּאִמּוּרֵי צְבוּר** שהשוחט לשמן חייב חטאת, משום **שִׁישׁ לָהֶן קֶצֶבָה** - יש מספר מסויים של קרבנות הדרושים לקרבן הציבור, ואין צורך ביותר, ולא היה לו לטעות בכך, **תֵּאמַר בַּפֶּסַח שֶׁאֵין לוֹ קֶצֶבָה** ואפשר שיטעה על זבח אחר שהוא פסח, ונחשב טועה בדבר מצווה!

רַבִּי מֵאִיר אָמַר: אֵף הַשּׁוֹחֵט בשגגה קרבנות אחרים **לְשֵׁם אִמּוּרֵי צְבוּר** בשבת - **פְּטוּר** מחטאת, לפי שהקרבתו כשר, שכל הזבחים שנשחטו שלא לשמם כשרים:

משנה ו

שָׁחַטוּ לקרבן הפסח בשבת ונתכוון **שֶׁלֹּא לְאוֹכְלָיו** - כגון לחולה ולזקן שאינם יכולים לאכול ממנו כזית, **וְשֶׁלֹּא לְמִנְיָוִי, לְעֶרְלִין וְלְטָמְאִין** (כמבואר לעיל ה,

ביאורים והרחבות

(בשוגג), אולם אם טעה לגמרי, שחשב שהבהמה שלמים ולא ידע שהיא פסח - פטור, לפי שעקירת פסח בטעות אינה עקירה, והפסח כשר. והסיפא - "ושאר כל הזבחים ששחטן לשם פסח, אם אינן ראויים וכו'", מדברת במקרה שטועה, וחושב שהבהמה היא פסח, ולכן פטור רבי יהושע. נמצא שהרישא בעוקר והסיפא בטועה.

ר' עובדיה מברטנורא
לאוכליו פטור וכו'. דהא פסח
כשר הוא, דאמרינן פרק תמיד
נשחט דהשוחט לפסולים
ולכשרים לא פסל: שחטו
ונמצא בעל מום חיוב. דשוגג
הוא ולא אנוס שהיה לו
[לבקרן]: שמשכו בעלים את
ידם. ממנו קודם שחיטה ונמנו
על אחר: או שמתו או
שנטמאו. דעכשיו לא נתנה
שבת לדחות אצלם: פטור.
שאנוס הוא, דלא היה יודע
שכך הוא ולא היה לו לבדוק
על כך: ז א כיצד צולין.
שפוד של רמון. ולא שאר
עצים דמפקי מיא והוה ליה
בשל מבושל במים, ורמון לא
מפיק מיא. ובשפוד של מתכת
לא, כדלקמן, דחם מקצתו חם
כולו ונצלה מחמת שפוד,
ורחמנא אמר צלי אש ולא צלי

ג) - תיב חטאת, שהרי הפסח פסול, ונמצא שעשה
מלאכה בשבת שלא לצורך מצווה⁸⁷. אבל שחטו
לְאוֹכְלָיו וגם וְשָׂא לְאוֹכְלָיו, לְמַנְיָיו וגם וְשָׂא
לְמַנְיָיו, לְמוֹלֵין וְלְעַרְלֵין, לְטָהוֹרִים וְלְטָמְאִים
- פְּטוֹר שבכגון זה הפסח כשר.

שְׂחָטוּ - את הפסח בשבת וְנִמְצָא שהיה הקרבן
בְּעַל מוֹם ופסול - תיב חטאת, שהרי עשה מלאכה
אסורה, והיה לו לבדוק את הקרבן קודם השחיטה.

אבל אם שְׂחָטוּ וְנִמְצָא טְרֵפָה בְּסֵתֵר - שאי
אפשר היה לדעת שהוא טריפה - פְּטוֹר מחטאת,
לפי שאנוס הוא.

שְׂחָטוּ - את הפסח בשבת וְנִדְעָה לאחר מכן
שְׂמֹשְׁכוּ הַבְּעָלִים אֶת יָדָם מהפסח ונמנו על קרבן
פסח אחר, ונמצא שנשחט הפסח שלא למנויו, או
שְׂמָתוֹ הבעלים קודם שחיטה, או שְׂנִמְטְמוּ
הבעלים קודם שחיטה, ואינם ראויים לאכול ממנו,
בכל אלו פְּטוֹר מחטאת, מִפְּנֵי שְׂשָׁחַט בְּרִשׁוֹת
שהרי בשעת השחיטה לא ידע, ואנוס הוא:

פרק שביעי

פרטי דיני אכילת צלי קרבן הפסח

משנה א

כִּיצַד צוֹלִין אֶת הַפֶּסַח⁸⁸? מְבִיאִין שְׂפּוֹד שֶׁל עֵץ רְמוֹן⁸⁹, וְתוֹחְבוּ מֵתוֹךְ

ביאורים והרחבות

87. בגמרא (עג, א) שאלו: פשיטא שחיב, שהרי שנינו (לעיל ה, ג) "שחטו שלא לאוכליו וכו' פסול", וממילא כששחט בשבת שלא לאוכליו בוודאי שיהיה חיוב והשיבו למסקנה: שמתוך ששנה (במשנה ה) שחטו שלא לשמו בשבת, שנה גם כן שלא לאוכליו.

88. פירוש: נאמר בתורה בענין אכילת קרבן הפסח (שמות יב, ט): "אל תאכלו ממנו נא וּבָשֶׁל מְבַשֵּׁל בְּמִים כִּי אִם צָלִי אֵשׁ רָאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו וְעַל קִרְבּוֹ". מכאן שאין קרבן הפסח נאכל אלא צלי אש, היינו צלוי דווקא מהאש ולא מדבר אחר. וכן מקפידים שלא יהא חשש של בישול בשעת צלייתו.

89. בגמרא (עד, א) למדין שצולין את הפסח בשפוד של עץ ולא של מתכת (כמפורש במשנה הבאה), מפני שמתכת כשמתחממת מקצתה מתחממת כולה, ונמצא שהבשר ייצלה מחמת חום השפוד ולא מחמת האש עצמה, והרי כתיב "צלי אש" - אש ולא דבר אחר. והטעם